

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Δ΄. - ΤΕΥΧΟΣ Α΄ ΚΑΙ Β΄.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1881

Ὅτε ἴσται περὶ τοῦ δευτέρου ἡρώδου
βουλομένου ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
ἐν αὐτοῖς εὐρίσκειν. (Πλάτ. Θεαίτητος.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1881

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Δ'

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1882

ΤΕΥΧ. Θ' ΚΑΙ Ι'

L. CARRAU

ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ¹

Ἡ γυμναστική κατὰ Πλάτωνα εἶνε ἀχώριστος τῆς ὑγιεινῆς· μετὰ λόγου δὲ πιστεύει ὅτι τὸ δραστικώτατον μέσον, ὅπως τὸ σῶμα λάβῃ πλήρη τὴν ἀνάπτυξίν του, εἶνε ἡ ἐγκράτεια τοῦ βίου καὶ ἡ ἀποφυγὴ πάσης ὑπερβολῆς. Ἐκφράζεται κατὰ τοῦ τεχνιτοῦ καὶ περιπλόκουσι στήματος τῶν ἀθλητῶν, τὸ ὁποῖον ἐπέφερε τὴν ἑκτακτον τῶν μυῶνων ἰσχὺν ἐπὶ βλάβῃ τῆς καθόλου ὑγείας. Οἱ Ἕλληνες ἄλλως τε ἐγίνωσκον ἐντελῶς, ὅτι ἀρίστη ἐξάσκησις εἶνε ἡ ἀπαιτούσα παρὰ τῶν νεανίσκων μετρίαν ἐξέλιξιν ἰσχύος καὶ δράσεως, καὶ ἦτις, ταυτοχρόνως ὑποθάλπουσα τὴν ἐνέργειαν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν δυνάμεων, ἐμβάλλει αὐτοῖς τὴν ἕξιν ν' ἀτενίζωσι κατὰ μέτωπον τὸν κίνδυνον, νὰ λαμβάνωσιν ἀμέσως μέρος εἰς αὐτὸν, καὶ νὰ ἐξευρίσκωσιν ἐκ τοῦ προχείρου ἐπικουρικὰ μέσα ἐν πάσῃ δυσχερεῖ περιστάσει. Ἡ ἵππευτική, καὶ ἰδίως ἡ θήρα, εἶνε κατ' αὐτοῦ τὸ ἀληθέστερον τοῦ μέλλοντος πολεμιστοῦ σχολεῖον. Ἦθελον δὲ ἀναμφιδόλως περιφρονῆσαι τὴν γυμναστικὴν ἐκείνην, τὴν ὑπερεπαινεθεῖσαν ἴσως ὀλίγον κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν, μεθοδικὴν καὶ σοφὴν μέχρι σχολαστικότητος, ἣτις ἰσχυρίζεται, ὅτι κινεῖ ἕκαστον μυῶνα τοῦ σώματος κατ' αὐστηρὰς ὀρισμένας ἀναλογίας. Ὁ κ. Σπένσερ συμφωνεῖ μετ' αὐτῶν ὡς πρὸς τοῦτο, παραδεχόμενος ὅτι ἡ γυμναστικὴ αὕτη εἶνε πάντῃ ἀναξία λόγου, ἀλλ' ἀρνεῖται ὅτι ἐξισοῦται πρὸς τὸ παιγνίδιον διὰ τὰ παιδία καὶ τοὺς νεανίσκους.

«Αἱ κανονικαὶ αὐταὶ κινήσεις, λέγει ὁ Σπένσερ, κατ' ἀνάγκην οὔσαι ἥττον διάφοροι τῶν προερχομένων ἀπὸ τῆς ἐλευθέρως ἀσκήσεως, δὲν ἐξα-

(α) Ἰδὲ συνέχ. εἰς τεύχ. Ζ' καὶ Η' σελ. 204.

σφαλίζουσιν ἴσην ἐνεργείας διαγομῆν μεταξὺ ὄλων τῶν μερῶν τοῦ σώματος· ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ ἄσκησις, πίπτουσα ἐπὶ ἐνὸς μόνου μέρους τοῦ συστήματος τῶν μυῶν, καταπονεῖ αὐτὸ ταχύτερον παρ' ὅ,τι θὰ συνέβαινεν ἄνευ τούτου—ὅ, περ ὀδῆγεῖ, ἐν παρενθέσει, ἂν ἐπιμένωσιν ἐν ταῖς ἀσκήσεσι ταύταις, εἰς ἀνάπτυξιν δυσανάλογον πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος. Ἐκτὸς τούτου, οὐ μόνον τὸ σύνολον τῆς ἀσκήσεως διανέμεται ἀνίσως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄσκησις αὕτη, μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τέρψεως, εἶνε ἥττον σωτηρία· καὶ ὅταν ἐπίσης δὲν ἐνοχλοῦσι τοὺς μαθητὰς διὰ τῶν μαθημάτων δῆθεν, αἱ μονότονοι αὐταὶ κινήσεις καθίστανται κοπιαστικά, ἐλλείψει διεγέρσεως πρὸς εὐχαρίστησιν.

Ἡ συγκριτικὴ αὕτη ἀπουσία τῆς τέρψεως, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐγκαταλείπονται ταχέως αἱ τεχνηταὶ ἀσκήσεις, παράγει ἐπίσης μέτρια ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ συστήματος. Ἡ τετριμμένη ἰδέα, ὅτι ἐπίσης μακρὸν χρόνον, καθ' ἣν λαμβάνει τις τὸ αὐτὸ σύνολον σωματικῆς ἐξασκήσεως, ὀλίγον ἐνδιαφέρει, ἂν ἡ ἄσκησις αὕτη εἶνε εὐάρεστος ἢ οὐχί, ἐγκλείει σοβαρωτέραν πλάνην. . . . Ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ἡ εὐτυχία εἶνε τὸ ἰσχυρότατον τῶν τονικῶν μέσων. Ἐπιταχύνουσα τὰς κινήσεις τοῦ σφυγμοῦ, διευκολύνει τὴν πλήρωσιν πασῶν τῶν λειτουργιῶν, τείνουσα ἐπίσης νὰ αὐξήσῃ τὴν ὑγίαν ὑφισταμένην, νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ ἀπολεσθεῖσαν. Ἐντεῦθεν ἡ ἐπὶ τῆς γυμναστικῆς ὑφισταμένη ὑπεροχὴ τοῦ παιγνιδίου. Τὸ ἄκρον συμφέρον, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν οἱ παῖδες ὑπὲρ τοῦ δευτέρου, ἡ ἄτακτος χαρὰ, μεθ' ἧς παραδίδονται εἰς τὰς τρελλοτέρας ἰδιοτροπίας, εἶνε ἐπίσης σπουδαία καθ' ἑαυτὰ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος, ἕσον ἢ συνοδεύουσα αὐτὰ ἐξάσκησις. Ἐλλείψει δὲ τῶν διεγερτικῶν τούτων τοῦ πνεύματος ἡ γυμναστικὴ εἶνε ἀτελής καθ' ὀλοκληρίαν».

Ὁ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος ἴσως χαρακτήρ τοῦ πλατωνικοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος, εἶνε ἡ ἴση αὐτοῦ ἐφαρμογὴ εἰς ἀμφοτέρω τὰ φύλα. Οἱ μεταρρυθμιστὰὶ καὶ κοινωνικοὶ παντὸς καιροῦ οὐτοπιολόγοι προσεπάθησαν νὰ κατακτήσωσι τὰς γυναῖκας ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τῶν. Γνωσταὶ αἱ γελοῖαι ἀπελπιστικαὶ προσκλήσεις τῆς σαινσιμωνιακῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν μητέρα, ἧτις δὲν ἦλθεν. Αἱ γυναῖκες ἐκπροσωποῦσιν ἐν γένει τὸ συντηρητικὸν στοιχεῖον τῆς κοινωνίας, ἐπιμόνωσ ἐχόμεναι τοῦ παρελθόντος. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβαινεν ἐπίσης καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀριστοφάνους. Οὐδεμία ἐξ αὐτῶν, ἢ μὴ πλύνουσα τὸ λινοῦν αὐτῆς ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον· οὐδεμία φαίνεται νεωτερίζουσα. . . . Κάθηται ὀπτοῦσα ἐπὶ τῆς ἐσχάρας τὰ τεμάχια, ὡς ἄλλοτε· φέρει τὰ βάρη ἐπὶ τῆς

κεφαλῆς, ὡς ἄλλοτε... ζυμόνουσι τὰ πλακούνια, ὡς ἄλλοτε φέρονται κακῶς πρὸς τοὺς συζύγους τῶν, ὡς ἄλλοτε ἔχουσι ἐραστὰς παρ' ἑαυταῖς, ὡς ἄλλοτε κλέπτουσι ἐπὶ τῶν ἐξόδων τοῦ μαγειρίου, ὡς ἄλλοτε ὑπάρχουσι ἐπὶ τέλους πολλὰ πράγματα, ἅτινα αὐταὶ ἀγαπῶσι ὡς ἄλλοτε. Ὅποια εὐτυχία διὰ μεταρρυθμιστὴν, ὅστις ἤθελε κατορθῶσαι νὰ ἐξασφάλισι ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν πολύτιμον συνδρομὴν τῆς ἀδρανοῦς ταύτης δυνάμεως! Ὅποια ἐξασφάλισις διαρκείας τῶν νέων θρασμῶν, ἂν αὐταὶ καθίσταντο ὅ,τι ἤθελον συγκατατεθῆ αἱ γυναῖκες ν' ἀγαπήσωσι καὶ νὰ πραγματοποιήσωσι ὡς ἄλλοτε! Εὐνόητος ἤδη ἡ μέριμνα τοῦ Πλάτωνος πρὸς ἀνατροφὴν τῶν γυναικῶν ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν ὁμοίαν πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν. Καὶ σήμερον δὲ παρ' ἡμῖν, δὲν ἐπιβάλλουσι τὰ αὐτὰ αἷτια ἀναλόγους ἀσχολίας εἰς τοὺς φίλους τῆς προόδου;

Ἄλλως τε πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὴν δικαιοσύνην ταύτην εἰς τοὺς Σωκρατικούς, ὅτι ἐποιήσαντο τὰς εὐγενεστάτας προσπάθειας, ὅπως ἀνυψώσωσι τὴν γυναῖκα ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ὑποταλείας, ἐν ἧ αὕτη ἐν γένει εὐρίσκετο περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους. Εἶνε γνωστὴ ἡ θαυμασία συνδιάλεξις τοῦ Ἰσχομάχου καὶ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ συζύγου ἐν τοῖς *Οἰκονομικοῖς* τοῦ Ξενοφῶντος. Ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔθηκαν τὴν ἀρχὴν, ὅτι ἡ γυνὴ κατέχει τὰς αὐτὰς μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ιδιότητας, ἀλλ' εἰς βαθμὸν κατώτερον· ὁ δὲ Πλάτων συνεπέρανεν, ὅτι αὕτη εἶνε κεκλημένη διὰ τὰς αὐτὰς λειτουργίας ὑπὸ τῆς φύσεως. Οὐχ ἦττον, κατὰ σοφὸν τινὰ περιορισμὸν, ὁ νομοθέτης ἐπιθυμεῖ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ νὰ ὑπολογίσῃ τὴν διαφορὰν τῆς ἰκανότητος. Τινὲς μὲν γυναῖκες θέλουσι ἀφιερῶθαι εἰς τὴν μουσικὴν· ἕτεραι θέλουσι καταστῆ ἰατροί, φιλόσοφοι (διατί ὄχι;); ἕτεραι θὰ ἐξασκηθῶσι εἰς τὴν γυμναστικὴν· εἶνε αὐταὶ αἱ σύντροφοι τῶν πολεμιστῶν, αἵτινες θέλουσι λάβει μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς παλαιστρας, «ἐνδεδυμένα μετὰ τῆς αἰδοῦς αὐτῶν μόνης»· τὸ δὲ δυσάρεστον ἔσται δι' αὐτὰς, ὅτι θὰ ἐμποιήσῃ γέλωτα τοιοῦτον θέαμα· θέλουσι ἀκολουθήσει εἰς τὸν πόλεμον τοὺς συζύγους τῶν, οἵτινες, ἄλλως τε, θέλουσι ὀρίσει εἰς αὐτὰς τοὺς σκληροτέτους κόπους τῆς ὑπηρεσίας.

Ἐνταῦθα ἐλλόγως βλέπομεν νοσηρὰς οὐτοπίας· ἅς μὴ λησμονῶμεν ἐν τούτοις, ὅτι αὐταὶ εἶχον σχεδὸν πραγματοποιηθῆ περὶ τὸν χρόνον τοῦτον παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις. Λοιπὸν, καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ διὰ τῶν προκαταλήψεων τῶν τῆς ἰωνικῆς φυλῆς συγγραφέων, αἱ γυναῖκες τῶν

Λακεδαιμονίων ἐνεφοροῦντο ἐν γένει ὑψηλῶν αἰσθημάτων, ἐξοιρέτου πολ-
λάκις λεπτότητος, ἦσαν δὲ πεπρωκισμένοι ὑπὸ ἀξιολημειώτου κρίσεως.
Τοιαύτη ἦτο ἡ ἔνδοξος Γοργώ, περὶ ἧς τοσοῦτον ἐκ φήμης λαλεῖ ὁ Ἡρό-
δοτος. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος Ἑλπινίκη ὑπεκρίνετο βαθὺν θαυμασμὸν
διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν γυναικῶν τῆς Σπάρτης, αἱ δὲ ἐκ τῆς χώρας ταύ-
της τροφῆ ἀνεζητοῦντο ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος, τοῦθ' ἔπερ φαίνεται
ἀποδεικνύον συγχρόνως καὶ τὴν φυσικὴν αὐτῶν ὑπεροχὴν, μαρτυρουμέ-
νην ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ χαρακτή-
ρος αὐτῶν προσόντα.

Ἐντεῦθεν δύναται τις νὰ συμπεράνη, ἐν συνόψει, περὶ τῶν συμφώνων
μαρτυριῶν τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅτι
ὑπῆρχε τότε ἐν Ἀθήναις πνευματικὴ κίνησις, τείνουσα νὰ ἀνυψώσῃ τὴν
σημασίαν τῆς γυναικὸς, ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ δικαιώματά της, καὶ νὰ προ-
σεγγίσῃ ἐπὶ μᾶλλον τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς κατῆστασιν πρὸς τὴν τοῦ ἀν-
δρός. Ὁ δὲ Πλάτων συνεμορφώθη πρὸς τὴν τάσιν ταύτην, μεθ' ὅλης τῆς
ὑπερβολῆς συστηματικῶν ἀπόψεων.

IV

Ἡ Μουσικὴ καὶ ἡ Γυμναστικὴ ἀποτελοῦσι τὸ θεμέλιον τῆς ἀνατροφῆς
τῶν φυλάκων· ἀμφότεραι δ' εἶνε ὑποχρεωτικαί, τοῦλάχιστον διὰ τὰ μει-
ράκια. Ἀλλὰ, ἐξ ἀμίλλης, ὁ Πλάτων παραδέχεται πλήρεις σύστημα σπου-
δῶν, περιλαμβάνον τὰ στοιχεῖα τῶν ἐπιστημῶν, αἵτινες ὑφίσταντο τότε·
τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν ἐπιπεδογεωμετρίαν, τὴν τριγωνομετρίαν, τὴν ἀστρο-
νομίαν, τὴν μουσικὴν, τὰ μαθηματικά. Αὗται εἶνε προαιρετικά: Ὁ ἐ-
λεύθερος ἀνὴρ οὐδὲν ὀφείλει νὰ μανθάνῃ ὡς ὁ δούλος. Αἱ σωματικαὶ ἀσκή-
σεις, καὶ διὰ τῆς βίας ἐπιβαλλόμεναι, δὲν ὠφελοῦσιν ὀλίγον τὸ σῶμα,
ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ψυχὴν, τὰ διὰ τῆς βίας λαμβανόμενα ὑπ' αὐτῆς
διδάγματα δὲν μένουσι. Θέλουσιν ἐκλεχθῆ λοιπὸν νεανίσκοι, δόντες δείγ-
ματα εὐτυχῶν κλίσεων, χωρὶς δὲ νὰ ἐκβιασθῶσιν θέλουσι διδαχθῆ παί-
ζοντες· θέλουσι περιμένει, ὅπως τεθῶσιν εἰς τινὰ κοινωνικὴν τάξιν, νὰ
περατώσωσι τὰς ἀναγκαιούσας αὐτοῖς γυμναστικὰς σπουδὰς· διότι εἶνε
ἀδύνατον νὰ πράξῃ τις ἄλλο τι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἀποτελούμενον
ἐκ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν· ἡ κόπωσις καὶ ὁ ὕπνος εἶνε ἐχθροὶ τῶν ἐπιστημῶν,
ἄλλως τε δὲ ἡ ἐλάχιστη τῶν δοκιμασιῶν εἶνε ἐκείνη, ἣτις θὰ δείξῃ τί ἀξι-
ζει ἕκαστος ἐν ταῖς γυμναστικαῖς ἀσκήσεσιν. Ὁ Πλάτων δὲν θέλει ὅπως

αί ἐπιστημονικαὶ σπουδαὶ ἄρχονται πρὸ τῆς ἐπαρκοῦς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος. Ἀξιόλογος σύστασις, εἰς ἣν δὲν θέλουσι διστάσει νὰ συνταχθῶσι πάντες ἐκεῖνοι, οὓς ἀπασχολοῦσι τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς νεότητος καὶ αὐτῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Εἰκοσθεταί, γενόμενοι εἰ ἐπιλέκτοι οὗτοι νεανίσκοι, γίνονται δεκτοὶ εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαιδευσιν. Παρουσιάζεται εἰς αὐτοὺς τὸ σύνολον τῶν ἐπιστημῶν, ἕως μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχον διατρέξει ταχέως καὶ ἀτάκτως· αἱ γόνιμοι ἐκεῖναι γενικότητες εἶνε ἀναπόφευκτος παρασκευὴ πρὸς τὴν κυρίαν ἐπιστήμην, τὴν διαλεκτικὴν ἢ τὴν φιλοσοφίαν, διότι ἐκεῖνος μόνον εἶνε διαλεκτικὸς, ὅστις ἐν ἀπόπτῳ γινώσκει νὰ τίθηται.

Δέκα ἔτη ὀρίζονται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τούτου. Ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐτῶν γίνεται νέα ἐκλογή παρὰ τοῖς ἐπιλέκτοις τούτοις, ἐπὶ πέντε δὲ διαρκῆ ἔτη τὰ μέλη τοῦ συλλόγου τούτου τῶν σοφῶν, χωρισμένα πάσης ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἐξασκοῦνται εἰς τὴν ἐν παντὶ πράγματι καθολικὴν θεωρίαν, ἀποσπῶντα τὸ πνεῦμα ἀπὸ πάσης εὐαισθήτου φαντασίας, στρέφοντα αὐτὸ πρὸς τὴν αἰωνίαν πραγματικότητα, ἢ, ὅπως λέγει ὁ Πλάτων, ἐπαναφέροντα αὐτοὺς εἰς τὸ σπήλαιον· ἐπὶ δέκα καὶ πέντε ἔτη εἶνε ἐκ περιτροπῆς διαχειρισταὶ καὶ στρατιῶται. Ἐν ἡλικίᾳ πενήκοντα ἐτῶν καθίστανται τέλειοι φιλόσοφοι· τὸ ὄντως ὄν δὲν ἔχει πλέον δι' αὐτοῦ μυστήρια· ὁ δὲ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς τῶν δύνатаι νὰ εἰσδύῃ, χωρὶς νὰ θαμβόνηται, εἰς τὸν Ἥλιον τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, τὴν ἰδέαν τοῦ Ἄγαθοῦ. Ἦδη ὑπέρτατοι ἄρχοντες τῆς πολιτείας, θέλουσι κυβερνήσει αὐτὴν ἐκ περιτροπῆς καὶ καλλιεργήσει ἐπὶ τοῦ θεοῦ τούτου προτύπου. Μὴ λησμονῶμεν ἐπὶ τέλους, ὅτι οἱ ἄρχοντες οὗτοι ἔσονται ἀδιαφόρως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη θεοκρατία δὲν εἶνε ἀπολύτως δυσάρεστος εἰς τοὺς ὄνειροπολοῦντας ἐν τῷ μέλλοντι τὴν δικτατορίαν ὑπὲρ τῶν σοφῶν· ἡ δημοκρατία, τεθεμελιωμένη ἐπὶ τοῦ δόγματος τῆς ἰσότητος, ἀποκρούει αὐτὴν ὡς προσβλητικὴν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν· Ὁ πνευματικὸς δεσποτισμὸς οὔτε ἠθικότερος εἶνε, οὔτε δικαιότερος τοῦ ἀξιοῦντος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ δίκαιον τῆς γεννήσεως ἢ τῆς βίαις· ἡ ἐπιστήμη δὲν ζητεῖ νὰ βασιλεύῃ ἢ ἐπὶ ἐλευθέρων πνευμάτων, δὲν θέλει ἄλλο προνόμιον, ἢ νὰ δεικνύῃ τὸ φῶς, οὐδὲ γινώσκει τις μέχρι τίνος βαθμοῦ καταπτώσεως ἠδύνατο αὕτη νὰ κατέλθῃ, ἂν συγκατετίθετο ποτὲ νὰ καταστῆ, καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ δημοσίου ἀγαθοῦ, τὸ ὄργανον οἷαςδήποτε τυρηνίας, καὶ ἂν αὕτη ἦτο πεφωτισμένη καὶ πατρικὴ, ὡς ἡ τῆς πλατωνικῆς Πολιτείας

Ἄλλ' ὑπὸ τῆς περιορισμένης ἐννοίᾳ τῆς ἀνατροφῆς, τὸ ἐν τῷ VII βιβλίῳ τῆς Πολιτείας σκιαγραφηθὲν πρόγραμμα τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδύσεως φαίνεται ἡμῖν ἄξιον παρατηρήσεως. Αἱ γενικότητες τῶν ἐιδικῶν ἐπιστημῶν, ἀλληλοβοηθούμεναι καὶ τείνουσαι ἅπασαι πρὸς τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην τὴν τοῦ ὄντος καὶ τὴν τοῦ θεοῦ ἢ μεταφυσικὴν, βραδύτερον ἐπιστέγασμα ἅπαντος τοῦ γνωστικοῦ οἰκοδομήματος, συμπλήρωμα πάσης πνευματικῆς καλλιέργειας, δὲν εἶνε ἐνταῦθα ἡ μόνη ἀληθῶς γόνιμος μέθοδος, καὶ ἡ συμφωνιτέρη, εἰ μὴ πρὸς τὰς ἀνυπομονησίας, τουλάχιστον πρὸς τοὺς ὄρους καὶ τοὺς νόμους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ;

Δὲν θὰ προδῶμεν περαιτέρω ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ. Ὅτι εἵπομεν, ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσῃ, ὅτι δὲν εἶνε πάντα χιμαϊρικὰ ἐν τῷ παλαιῷ τούτῳ μνημείῳ τοῦ ὠραιότερου τῆς Ἑλλάδος πνεύματος, καὶ ὅτι οἱ μεριμνῶντες περὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἀνατροφῆς δύνανται νὰ εὕρωσιν ὠφέλειάν τινα μέχρι τῆς σήμερον. Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις πολεμῶς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ δόγματα τοῦ διδασκάλου του, συμφωνεῖ συνήθως μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ. Προκηρύττει ἐπίσης τὴν σημασίαν τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς μουσικῆς, λόγον περὶ αὐτῶν ποιούμενος ὑπὸ τὸ αὐτὸ μετὰ τοῦ Πλάτωνος πνεῦμα. Συνιστᾷ μόνον τὴν σπουδὴν τῆς ἱστογραφίας, δι' ἣν δὲν φαίνεται ὅτι ἐσκέφθη ὁ νομοθέτης τῆς Πολιτείας, θέλει ὅπως αἱ γυναῖκες λαμβάνωσιν ἀνατροφὴν, σύμφωνον πρὸς τὸν ὀργανισμόν τῆς πολιτείας, διότι αἱ γυναικες ἀποτελοῦσι τὸ ἡμισυ τῶν ἐλευθέρων προσώπων, συμφέρει δὲ πράγματι, ὅπως τὰ παιδιά καὶ αἱ γυναῖκες ὡς καλῶς τακτοποιημέναι, διὰ νὰ ᾔνε ἐπίσης μετ' αὐτῶν καὶ ἡ πολιτεία. Ὑποστηρίζει πρὸ παντὸς μετ' ἐνεργείας τὸ δίκαιον καὶ τὸ καθήκον τῆς πολιτείας ἐν τῇ ἀνατροφῇ, καὶ οἰκτεῖρει, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἕκαστος, περιφροῶν τοὺς ἀρχαίους νόμους τῆς πόλεως, διδάσκει παρ' ἑαυτοῦ τὰ τέκνα του, κατ' ἀρεστάς αὐτῷ μεθόδους καὶ ἀντικείμενα. «Ἐπεὶ δὲ ἐν τὸ τέλος τῇ πόλει πάση, φανερόν, ὅτι καὶ τῆς παιδείας μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι πάντων καὶ τύτης τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι κοινὴν καὶ μὴ κατ' ἰδίαν, ὅν τρόπον νῦν ἕκαστος ἐπιμελεῖται τῶν αὐτοῦ τέκνων ἰδίᾳ τε καὶ μίθῃσιν ἰδίαν, ἣν ἂν δόξῃ, διδάσκων. Δεῖ δὲ τῶν κοινῶν κοινὴν ποιῆσθαι καὶ τὴν ἀσκασιν. Ἄμα δὲ οὐδὲ χρὴ νομίζειν αὐτὸν αὐτοῦ τινα εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πάντας τῆς πόλεως· μόνιον γὰρ ἕκαστος τῆς πόλεως· ἢ δ' ἐπιμέλεια πέρυκεν ἕκαστου μορίου βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ ὄλου ἐπιμέλειαν... Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας, καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν.» Λητμονοῦσι συνήθως, ὅτι ἡ πολιτεία

ἤθελε φανῆ ἑλλιπῆς πρὸς τὸ προστατευτικὸν αὐτῆς καθήκον, ἂν ἐπέτρεπε τὴν ἀνατροφήν εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων, οἵτινες ἀρνοῦνται καὶ πολεμοῦσιν αὐτὰς τὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν αὕτη ἐρείδεται· ἔχει τὴν ἀπόλυτον ὑποχρέωσιν νὰ ὑπερκασίζηται τὴν νεότητα κατὰ πάσης διδασκαλίας, τεινούσης νὰ θέσῃ αὐτὴν βραδύτερον εἰς ἀνταγωνισμὸν μετ' αὐτῆς: τὰ παιδιά ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν, διότι ἔσονται ἡμέραν τινὰ πολῖται, τουτέστιν ἡ δύναμις αὐτῆς καὶ ἡ οὐσία, δὲν ὑφίστανται δὲ ὡς μέλη τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, ἢ ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς μόνον. Ἐν χώρᾳ καθολικῆς ψηφοφορίας δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπάρξῃ ζήτημα περὶ τυραννίας τῆς πολιτείας, αὕτη εἶνε ἡ ἀφρημένη ἐκδήλωσις τῆς ἀθροιστικῆς βουλήσεως, ἡ δὲ ἀύθεντία αὐτῆς εἶνε ταῦτοχρόνως συνέπεια καὶ ἐγγύησις τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν. Αὗται αἱ ἐλευθερίαι, τῶν ὁποίων εἶνε ὁ προασπιστής, πῶς ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ, ὅπως ἀπειληθῶσι καὶ ἐκτεθῶσιν, εἴτε ἐν τῷ παρόντι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι, διὰ τοῦ δημοσίου εἰς τὸ πνεῦμα τῶν νέων ἐνοφθαλμισμού δογμάτων, ἀντιθέτων πρὸς αὐτοὺς τοὺς δρους τῆς ὑπάρξεως τῆς πολιτικῆς κοινωνίας; Φιλελεύθερος δημοκρατικὴ πολιτεία δύναται ν' ἀνεχθῆ ἴσως τὰ πάντα ἐκτὸς τούτου, ὑπὸ τὴν ποινὴν τῆς προδοσίας τῶν δικιωμάτων, τὰ ὁποῖα αὕτη ἀντιπροσωπεύει, καὶ νὰ τὰ παρασύρῃ ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς.

Γ Ν Ω Μ Α Ι

*Τῶν κατ' ἀπόφασιν τῆς εἰδικῆς συνελεύσεως τοῦ Ἀπριλίου συστάθει-
σῶν ὑπὸ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου Ἐπιτροπειῶν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τούτου
κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικῶν ἔτος προκηρυχθέντων ζητημάτων τῆς
Μέσης Ἐκπαίδευσως.*

Ὁλίγω πρὸ τῆς συγκροτήσεως τῶν γενικῶν συνελεύσεων τοῦ Αὐγού-
στου ἢ ἐπὶ τοῦ Α' ζητήματος Ἐπιτροπεία ὑπέβαλεν εἰς τὸ Συμβούλιον
τὴν πρὸς λύσιν τούτου προεισαγωγικὴν γνώμην αὐτῆς. Τὸ δὲ Συμβούλιον
ἀπεφάσισεν, ἵνα δημοσιευθῇ αὕτη διὰ τοῦ παρόντος τεύχους τοῦ «Πλά-
τωνος», ὅπως μελετήσωσιν αὐτὴν οἱ ἑταῖροι καὶ παρασκευασθῶσιν οἱ βου-
λόμενοι πρὸς συζήτησιν κατὰ τὰς προσεχεῖς εἰδικὰς συνελεύσεις.